

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

4-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Maxmudov Mansurjon Abdug‘opporovich

TARIXIY ASARLAR VA ULARNI O‘RGANISH: MILLIY ZIYOLILAR TOMONIDAN

OLIB BORILGAN TADQIQOTLAR 12-17

Qurbonov Xurshid Raupovich

O‘ZBEKISTONDAN JANUBIY URALGA SAFARBAR QILINGAN

“MEHNAT ARMIYACHILARI” VA ULARNING TA‘MINOTI 18-22

Salayev Fazliddin Shamsiddin o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA DEMOGRAFIYANING RIVOJLANISH TARIXI VA SHAKLLANISHI 23-28

Abbasov Behzod Baxtiyorovich

FARG‘ONA OBLASTIDA TASHKIL QILINGAN XO‘JALIKLARDA IJTIMOIIY

MUAMMOLAR VA KO‘CHIRILGAN AHOLINING YANGI SHAROITGA MOSLASHISHI

(1946-1965)..... 29-35

Mirzaliyev Ulug‘bek, Klichev Ulug‘bek

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY ARXIVLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH

BORASIDAGI ISHLAR VA ISLOHOTLAR 36-39

Tursunova Gavhar Begmuradovna

ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIDA OLIB BORGAN

MA‘MURIY-SIYOSIY BOSHQARUV TIZIMI

(XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARI) 40-50

Vaxobov Doston Abdumannob o‘g‘li

IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA MAKTAB, TIBBIYOT VA SOG‘LIQNI SAQLASH

XODIMLARINING G‘ALABAGA QO‘SHGAN HISSASI 51-54

Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi

O‘ZBEKISTONDA MAKTAB TA‘LIMINI ISLOH QILINISHI VA UNDAGI O‘ZGARISHLAR

(1991-2024 yy)..... 55-59

Maxmudov Umrbek Baxtiyorovich

QUYI SIRDARYOBO‘YI HUDUDLARIDA OLIB BORILGAN ARXEOLOGIK

TADQIQOTLAR VA ULARNING NATIJALARI 60-64

Yo‘ldosheva Gulbahor Nuriddinovna

MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘RTA UMUMTA‘LIM MAKTABLARINING

AHVOLI VA MODDIY – TEXNIKA BAZASINING MUSTAHKAMLANISHI

(QASHQADARYO VA SURXONDARYO VILOYATLARI MISOLIDA)..... 65-69

Mardiyeva Guzal Karimovna

XOTIN-QIZLARNING 1950-1980-YILLARDA SAMARQAND VILOYATI

ILM-FAN SOHASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O‘RNI 70-75

Narziyev Rustambek Xaydarovich

HARAKATLAR STRATEGIYASIDA NOGIRONLIGI BOR YOSHLAR UCHUN

YARATILGAN IMKONIYATLAR 76-80

<i>Abdullayev Ilhomjon Ikromjonovich</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA NAMANGAN SHAHRINING IJTIMOIY-IQTISODIY HAYOTI	81-87
<i>Sodiqova Maxbubaxon Raxmonaliyevna</i> O'ZBEKISTONNING MILLIY HUNARMANDCHILIGI RIVOJIDA IPAKCHILIKNING O'RNI	88-92
<i>G'ulomjon Jumanazarovich Axmedov</i> O'ZBEKISTON TARIXIDA KONCHILIK ISHI VA METALLURGIYA RIVOJLANISHI	93-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullayev Zafarbek Safibullayevich</i> BARQARORLIK REYTINGI ORQALI FISKAL INTIZOM VA BIZNES MUHITINI RAG'BATLANTIRISHNING O'ZBEKISTON TAJRIBASI	100-116
<i>Юлдашева Надира Викторовна</i> «ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЗАКУПКИ ПОД КОНТРОЛЕМ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УЗБЕКСКОЙ МОДЕЛИ МОНИТОРИНГА».....	117-123
<i>Maxsudov Sherzod Solijonovich</i> ERKIN IQTISODIY ZONALARDA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	124-128
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i> TURISTIK VA REKREATSION KLASTERNING MUVAFFAQIYATLI FAOLIYAT YURITISH TAMOYILLARINI TIZIMLASHTIRISH	129-135
<i>Xadimova Aziza Abdufattoyevna</i> SAMARQAND VILOYATINING DEMOGRAFIK O'ZGARISHLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHI.....	136-145
<i>Tashpulatov Giyos Toxirovich</i> XORIJIY BAHOLOVCHI TASHKILOTLAR REYTINGI VA RENKINGINI BAHOLASHDA KOMPLEKS YONDASHUVNING QO'LLANILISHI TAHLILI (ROSSIYADAGI BAHOLOVCHI TASHKILOTLAR MISOLIDA)	146-159
<i>Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna</i> O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING TA'SIRI	160-164
<i>Tursunxodjayeva Shirin Zafar qizi</i> “QUTIDA RO'YXATGA OLISH” (SHELF-REGISTRATION) AMALIYOTINI JORIY ETISH	165-169

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Komilov Ro'zi Rabiyeovich</i> OILA BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MODDIY VA MA'NAVIY OMILLARNING FALSAFIY TAHLILI	170-172
<i>Хакимов Эркин</i> ЗНАНИЕ ЛОГИКИ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ	173-180
<i>Usmonova Laylo Raxmatullayevna</i> SHARQ FALSAFASIDA INSON MUAMMOSI.....	181-185
<i>Karimov Yo'ldosh Ergashevich</i> TARIXNI SOXTALASHTIRISHNING TARIXIY TAFAKKURGA TA'SIRI MASALALARI	186-191

<i>Azzamxodjaeva Shaxnoza Saiddmatmabovna</i> О ЦЕЛИ И СОДЕРЖАНИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЖИЗНИ, ДУХОВНОМ СОВЕРШЕНСТВЕ (ПО ПРОИЗВЕДЕНИЯМ АЛИШЕРА НАВАИ).....	192-195
<i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i> ZAMONAVIY IQTISODIY TARG'IBOT VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	197-204
<i>Evatov Salimjon</i> MARKAZIY OSIYODA TASAVVUFY TAFAKKUR RIVOJI: IX-XII ASRLAR MEROSI	205-209
<i>Turobov Yorqinjon Yoqub o'g'li</i> ISLOM TA'LIMOTIDA SIYOSAT VA HOKIMIYAT FALSAFASI	210-213
<i>Toshpulatov Odil Nodirovich</i> IJTIMOIY MUNOSABATLARDA AMORALIZM VA IMMORALIZMNI OLDINI OLISHDA MAVJUD ME'YORLARNING AHAMIYATI	214-217
<i>Kunisheva Nadira Julanovna</i> "IJTIMOIY BAG'RIKENGLIK" TUSHUNCHASINI TADQIQ ETISHNING ILMIY-NAZARIY MASALALARI	218-223
<i>Eshpulatov Inoyat</i> FAXRIDDIN ROZIY YASHAGAN DAVR: IJTIMOIY-SIYOSIY VAZIYAT VA MA'NAVIY MUHIT	224-231
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Nuniyazova Shaxlo Ulugbekovna</i> O'ZBEK ONOMASTIKASIDA GIDRONIMLARNING LINGVOMADANIY SHAKLLANISHI	232-236
<i>Алиева Эльвина Аметовна</i> ЛЕКСИЧЕСКИЙ И ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧЕСКИЙ ПОВТОРЫ С РАСПРОСТРАНЕНИЕМ В ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ОЧЕРКАХ М. ЦВЕТАЕВОЙ	237-243
<i>Usmanova Sevara</i> INGLIZ VA O'ZBEK TARIXIY ROMANLARIDA TARIXIY HAQIQAT VA BADIY TO'QIMA.....	244-251
<i>Ochilov Ulug'bek Sayfulloyevich</i> MAGIK REALIZMNING MADANIYAT VA ADABIYOTGA TA'SIRI	252-260
<i>Daminova Rahima Malikovna</i> ATOYI SHE'RIYATINING BADIY LATOFATI.....	261-266
<i>Yusupov Asror</i> PUBLITSISTIK MATNLARDA UCHROVCHI LINGVOKULTUROLOGIK BIRLIKLAR TARJIMASIGA LEKSIKOGRAFIK YONDASHUV	267-271
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> VLADIMIR GEORGEVICH GAKNING TARJIMA MASALALARIGA DOIR TADQIQOTLARI	272-276
<i>Batirkhanova Madina Oybekovna</i> COMPONENT ANALYSIS OF SOMATIC PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH FICTION.....	277-281
<i>Sirojiddinova Shakhribonu</i> THE FORMATION OF MYTHOLOGY AND THE INFLUENCING FACTORS.....	282-285

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Xodjiev Yunus Muxitdinovich

DAVLAT XIZMATLARI VA FUQAROLIK-HUQUQIY XIZMATLAR
TUSHUNCHASI HAMDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 286-292

Wang Cong

RESEARCH ON LEGAL ISSUES OF PERSONAL INFORMATION PROTECTION 293-300

Лу Адук

К ВОПРОСУ О ПОНЯТИИ И КЛАССИФИКАЦИИ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 301-310

Abdurashidova Zarina Turg'un qizi

FUQAROSIZLIKKA QARSHI MUROSASIZLIK: HUQUQIY CHORALARNING
NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI 311-315

Axmatov Olimjon Odilovich

“KRIPTO-AKTIVLAR VA VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF
RAVISHDA Olish, O'TKAZISH VA AYIRBOSHLASH: IQTISODIY, HUQUQIY
XAVF-XATARLAR VA ULARNING OLDINI Olishda SUN'IY INTELLEKTNING
O'RNI” 316-322

Xatamov To'liqin Tojiddinovich

KUCHLI TA'SIR QILUVCHI VA GIYOHVANDLIK VOSITALARINI YANGI
TURLARINI NOQONUNIY MUOMALASI BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNING
NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI 323-329

Kuchimova Shaxlo

VORISLIK HUQUQIDA MEROS MAJBURIYATI 330-337

O'rinova Dilshoda Adhamovna

OILAVIY ZO'RAVONLIK JINOYATINING KRIMINOLOGIK TAVSIFI
HAMDA USHBU TURDAGI JINOYATLARDAGI AYOLLAR JABRLANISHINI
OLDINI Olish BO'YICHA FARG'ONA TAJRIBASI 338-347

Geng Zhimin

RESEARCH ON THE INDEPENDENCE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT..... 348-351

Xidirov Mexroj Qilich o'g'li

ELEKTRON TO'LOV VOSITALARI ORQALI SODIR ETILADIGAN FIRIBGARLIK
JINOYATLARINING SABABLARI, ULARNING SODIR ETILISHIGA IMKON
BERUVCHI OMILLAR 352-357

Тулаганов Элмурод

ВОПРОСЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ
ТРАНСФОРМАЦИИ 358-367

Bozorboyev Farruh, Boboxonov Akromxon

DASTLABKI TERGOV BOSQICHIDA PROTSESSUAL HARAKATLARNI
SODDALASHTIRISH: XOLIS INSTITUTI 368-374

Abbosov Mirsulton Mirsharof o'g'li

JINOYAT QONUNCHILIGIDA SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI VA UNING
IJTIMOIY XAVFLILIGI 375-382

<i>Mamatov Islom Qosim o'g'li</i> DAVLAT XARIDLARI BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNI FOSH ETISH USULLARI, AMALIYOTDAGI MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR	383-392
<i>Kamilov Oybek</i> O'ZBEKISTONNING MIGRATSIYA SOHASIDA MINTAQAVIY TASHKILOTLAR VA XORIJIY DAVLATLAR BILAN HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	393-402
<i>Абборова Камола Саидмухторовна</i> ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО КОММЕРЧЕСКОГО АРБИТРАЖА НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ УЗБЕКИСТАНА: ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	403-410
<i>Ne'matova Muborak Odiljonovna</i> RAQAMLI FUQAROLIKNING MOHIYATI VA UNI SHAKLLANTIRISHGA OID DOLZARB MUAMMOLAR (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	411-418
<i>Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi</i> "HUQUQNI QO'LLASH AMALIYOTIGA SUN'IY INTELEKTNI INTEGRATSIYA QILISHNING AXLOQIY VA HUQUQIY MASALALARI"	419-427
<i>Agzamova Qizlarxon Baxtiyorovna</i> INSOFLI EGALLOVCHINING HUQUQIY MAQOMIGA OID AYRIM MASALALAR	428-432
<i>Shomirzayev Saxodulla, Sherkulov Azamat</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI BOJXONA CHEGARASIDAN OLIB O'TISH BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLARNI ANIQLASH VA JAVOBGARLIK ASOSLARI	433-441
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLAR KONTRABANDASI NATIJASIDA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI BUZILISHINING NAZARIY-HUQUQIY JIHATLARI	442-448
<i>Ergashev Sharifjon Shuhrat o'g'li</i> YASHIRIN IQTISODIYOTNING JAMIYAT IJTIMOY-IQTISODIY FAOLIYATIGA TA'SIRI VA UNGA QARSHI KURASHISHDA BOJXONA AUDITINING O'RNI	449-457
<i>Mansurov Arslon Askarovich</i> "IJTIMOIY DAVLAT" TAMOYILINING YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI HUQUQIY MAQOMI VA XALQARO TAJRIBA BILAN TAQQOSLAMA TAHLILI	458-463

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i> "JISMONIY MADANIYAT NAZARIYASI VA METODIKASI" FANIDAN NAZARIY MASHG'ULOTLARNI O'TKAZISH METODIKASI	464-470
<i>Yusubjanova Musharraf Tursunali qizi</i> EHTIMOLLAR NAZARIYASI VA MATEMATIK STATISTIKANI UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QITISH: XORIJIY TAJRIBA VA ILMIY YONDASHUVLAR	471-475
<i>Fayzullayeva Gulchexra, Kurbonova Gulmira</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOLLABORATIV O'QUV MUHITINI LOYIHALASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH: INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ISTIQBOLLAR	476-481

<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINING MAZMUNI VA TARKIBIY TUZILISHI.....	482-485
<i>Mirsanova Moxira Xusniddin qizi</i> FANTASTIK IFODA SHAKLLARI VA UNING BADIYYATI	486-491
<i>Tursinova Zoxida Sharabidinovna</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA MAKTAB O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK MAHORATINI BAHOLASH MEKANIZMLARINING TAKOMILLASHUVIDA TA'LIM MENEJMENTINING O'RNI	492-496
<i>Раббимова Нодира Таштемировна</i> ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ИНФЕКЦИОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ В ВУЗЕ	497-501

Received: 16 March 2025

Accepted: 5 April 2025

Published: 15 April 2025

Article / Original Paper

DEMOGRAPHIC CHANGES AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF SAMARKAND REGION

Khamidova Aziza

Associate Professor,

Sharof Rashidov Samarkand State University

Abstract. This scientific article analyzes the issues of demographic changes and economic development of Samarkand region. The article discusses the population of the region, its structure, changes in the labor market and economic activity. The reforms implemented to ensure the economic stability of Samarkand region and increase the standard of living of the population are considered. Also, the social and economic problems arising from the demographic changes of the region and ways to solve them are analyzed.

Keywords: demographic changes, economic development, labor market, reforms, population, economic stability, standard of living of the population, social problems.

SAMARQAND VILOYATINING DEMOGRAFIK O'ZGARISHLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHI

Xadimova Aziza Abdufattoyevna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti,
dotsenti

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada Samarqand viloyatining demografik o'zgarishlari va iqtisodiy rivojlanish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada viloyatning aholi soni, uning tuzilishi, mehnat bozori va iqtisodiy faollikdagi o'zgarishlar muhokama qilinadi. Samarqand viloyatining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va aholi turmush darajasini oshirish uchun amalga oshirilgan islohotlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, viloyatning demografik o'zgarishlaridan kelib chiqadigan ijtimoiy va iqtisodiy muammolar va ularni hal etish yo'llari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: demografik o'zgarishlar, iqtisodiy rivojlanish, mehnat bozori, islohotlar, aholi soni, iqtisodiy barqarorlik, aholi turmush darajasi, ijtimoiy muammolar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I4Y2025N21>

Kirish. Jahon mamlakatlari aholisi kundan kunga o'sib bormoqda. Biroq raqamlashtirish, global iqtisodiyot, siyosiy jarayonlar va tahdidlar aholi sonidagi o'zgarishlardan emas, balki sifat ko'rsatkichlaridan ta'sirlanmoqda.

Iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarning aholisi nafaqat keksayib bormoqda, shu bilan birga kamayish tendensiyasiga ham ega.

BMT ma'lumotlariga ko'ra, "2050-yilda yer yuzi aholisining 22 foizini pensionerlar tashkil qiladi. Har bir soniyada ikki kishi o'zining 60 yoshini nishonlamoqda. BMT prognozlariga ko'ra asrimiz o'rtalariga borib, yer yuzida 100 yoshdan oshgan 3,2 millionga yaqin kishi istiqomat qiladi. Bugungi kunda ularning soni 300 mingdan oshib ketgan. 2050-yilda aholining o'rtacha yoshi 76 yoshni, 2100-yilda esa 85 yoshni tashkil qiladi. Bunga

sog'liqni saqlash tizimining yaxshilanishi, iqtisodiy farovonlik sabab bo'ladi. Rivojlangan mamlakatlarda esa har bir ishlayotgan xodimga bir nafar pensioner to'g'ri keladi".

O'zbekiston iqtisodiy islohotlari oldida mehnatga layoqatli bo'lgan har bir fuqaroni bandligiga munosib ko'maklashgan holda ishsizlik va kambag'allik darajasini qisqartirish masalasi ko'ndalang turibdi. Albatta bunda, istiqbolda kutilayotgan demografik bosimni milliy va hududiy mehnat bozoriga ijobiy bo'lmagan ta'sirini e'tiborga olgan holda mavjud iqtisodiy faol aholini, ayniqsa, ishsiz va kambag'al fuqarolarni daromadli mehnat faoliyatiga faol jalb qilish maqsadida davlat dasturlari doirasida ko'plab chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Prezident Sh.Mirziyoev 2023-yil 25-yanvardagi videoselektor yig'ilishida kambag'allikni qisqartirish, aholi bandligini ta'minlash va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha 2023-yil uchun rejalar muhokama qilib, 2022-yilning o'zida kambag'allik darajasi 17 foizdan 14 foizga tushgani, bunda hokim yordamchilari 1 million nafar aholini kasb-hunarga o'qitib, tadbirkorligini boshlashga ko'maklashgani, daromadli ish bilan band qilgani muhim omil bo'lgani qayd etilgan edi. Shuningdek, bu ishlarni 2023-yilda davom ettirish, bandlikni ta'minlash bo'yicha barcha tarmoq va hudud rahbarlariga aniq topshiriqlar berilgandi, jumladan, 2023-yilda 5 million nafar aholi bandligini ta'minlash, shu jumladan 2 millionta doimiy ish o'rinlarini yaratish zarurligi ko'rsatib o'tilgan edi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Arabov X. o'z tadqiqotlarida Samarqand viloyatining iqtisodiy o'sishi, sanoat va qishloq xo'jaligi sektorlari, shuningdek, innovatsion texnologiyalar joriy etilishining iqtisodiy natijalari haqida batafsil ma'lumotlar keltirib o'tgan.

Nasimov R. esa tadqiqotlarida demografik o'zgarishlar va bu o'zgarishlarning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri, mehnat bozorida muammolar va imkoniyatlar haqida ilmiy tahlillarni keltirgan.

Islomov A. Samarqand viloyatining iqtisodiy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratgan tadqiqotida, mintaqaviy rivojlanish strategiyalari, resurslarni boshqarish va ijtimoiy barqarorlik haqida keng qamrovli ma'lumot bergan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda iqtisodiy va demografik jarayonlarni chuqur tahlil qilish, olingan ma'lumotlarni sintez qilish va umumlashtirish, viloyatdagi iqtisodiy ko'rsatkichlar va demografik ma'lumotlar tahlil qilinib, bu bilan bog'liq tendensiyalar va o'zgarishlar aniqlangan bo'lib, boshqa viloyatlar va mamlakatlar bilan solishtirilgan holda iqtisodiy va demografik rivojlanish tendensiyalari o'rganilgan.

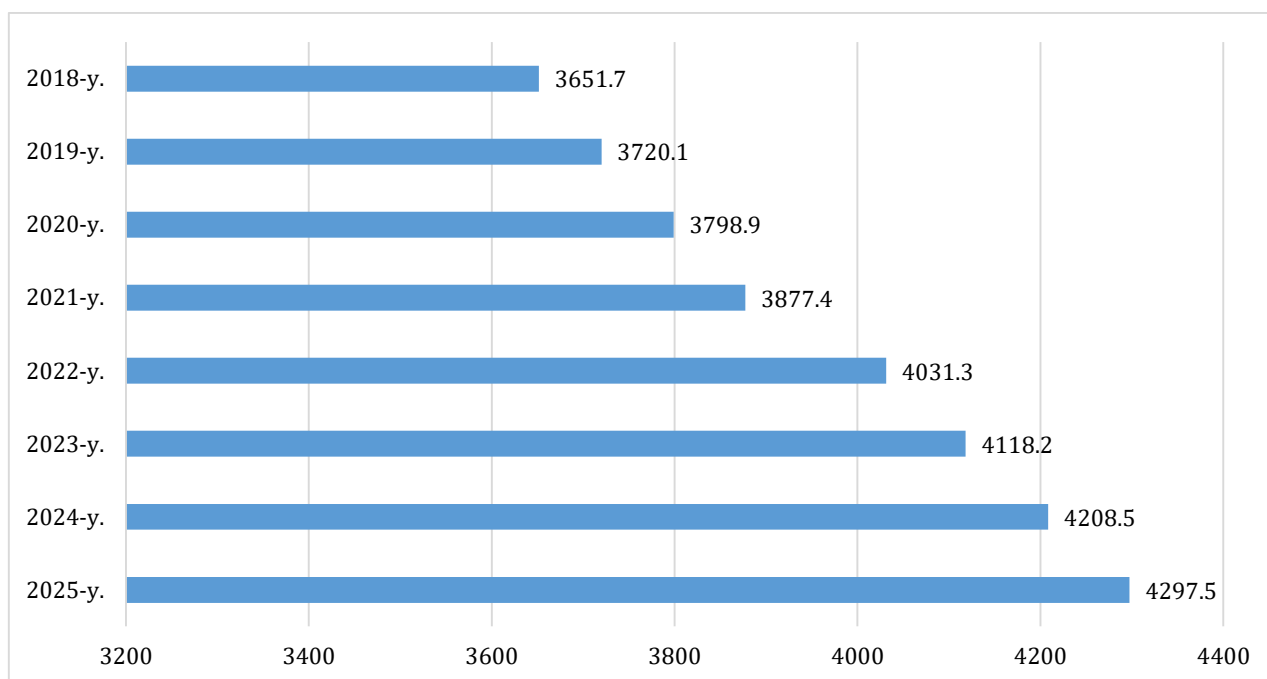
Tahlil va natijalar. 2022-yil davomida O'zbekistonda turli sohalarda 2,7 million aholining doimiy bandligi ta'minlangan va 4 milliondan ziyod aholi mavsumiy mehnatga jalb etilgan.

Ma'lumki, respublika demografik o'tishning uchinchi bosqichida, ya'ni yosh aholi tarkibiy tuzilishi hisobiga tug'ilish darajasi va o'lim ko'rsatkichining pastligi bilan tavsiflanadi.

Hozirgi demografik rivojlanish tendensiyalari mamlakat aholisining o'rtacha yoshga doir keksayish ko'rsatkichlarini tezlashishiga zamin yaratmoqda. Bu tendensiyalar, nafaqat, aholining ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi va pensiya ta'minoti moliyaviy holatini, balki mehnat bozori uchun ham istiqbolli muammolarga zamin yaratishi mumkin.

O'zbekiston aholi soni kuniga o'rtacha 2 ming kishiga oshmoqda. Aholi soni bo'yicha Samarqand, Farg'ona, Qashqadaryo, Andijon, Toshkent, Namangan, Toshkent shahri va Surxondaryo viloyatlaridan keyingi o'rinda turuvchi Samarqand viloyati aholisi 2024-yil 1-

yanvar holatida 4208,5 ming kishini tashkil etgan bo'lsa, 2025-yil 1-yanvar holatida bu ko'rsatkich 4297,5 ming kishiga yetdi (1-rasm).

**1-rasm. Samarqand viloyati umumiy aholi soni dinamikasi,
2018-2025 yillar (yil boshiga, ming kishi)¹**

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son [Farmoni](#) ijrosini ta'minlash, Samarqand viloyati hududlarida sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmatlar sohasining kelgusi besh yildagi istiqbollari hamda har bir tuman va shaharning "o'sish nuqtalari"ni belgilash, ijtimoiy sohani rivojlantirish orqali aholi salomatligi hamda turmush darajasini yanada yaxshilash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 27-aprelda "2022-2026-yillarda Samarqand viloyati hududlarini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 215-sonli qarori qabul qilindi. Mazkur qarorning 1-ilovasida "2022-2026-yillarda Samarqand viloyatini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlar"i keltirilgan bo'lib, 2022-2026-yillarda viloyatda ishsizlik darajasini 9,1% dan 6,0% ga tushirish vazifasi qo'yilgan. Bundan maqsad eng avvalo, viloyatda mehnat bozori faoliyatini chuqur ilmiy tadqiq etishdan, undagi talab va taklif jarayonlarni nafaqat son, balki sifat ko'rsatkichlar spektrida ilmiy o'rganish talab etiladi.

Samarqand viloyatining doimiy aholisi soni 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra salkam 4297,5 ming kishini tashkil etdi. Davlat Statistika agentligi Samarqand viloyati Statistika boshqarmasi ma'lumotlariga ko'ra, viloyatning doimiy aholisi soni 2024-yil 1-yanvar holatida 4028,5 ming kishidan iborat bo'lib, 2025-yil boshiga 89,0 ming kishiga yoki 2,1 foizga ortgan.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

1-jadval

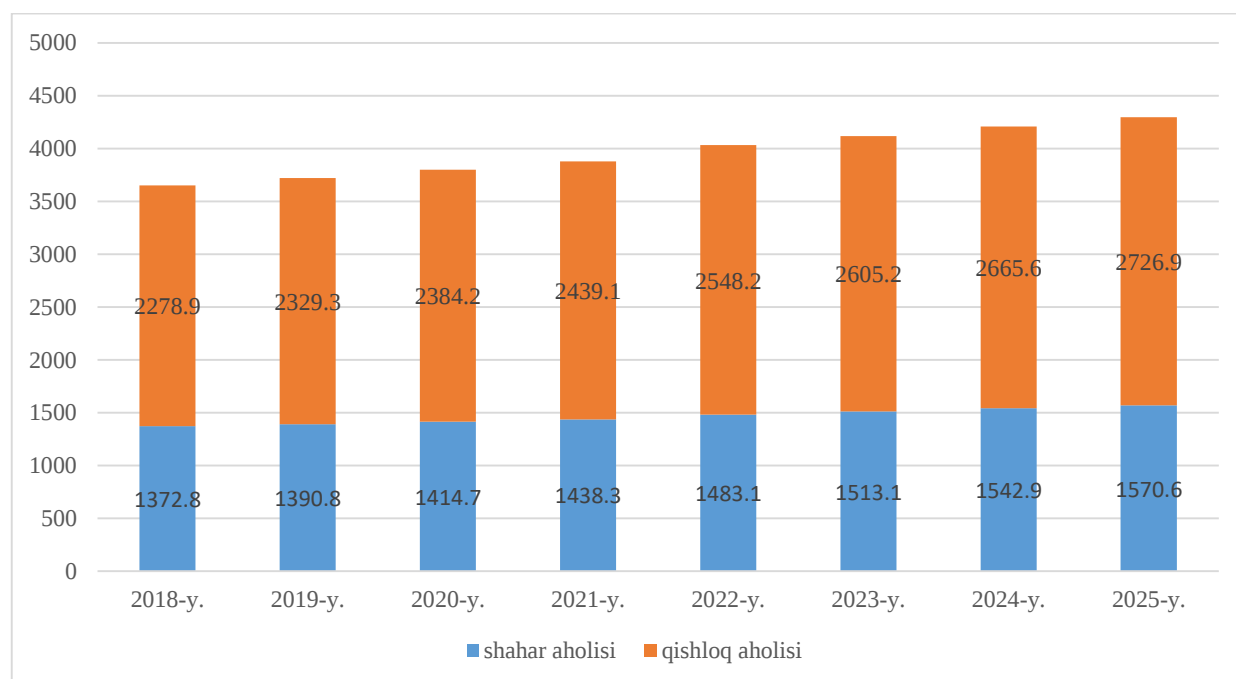
Samarqand viloyati shahar va qishloq aholisi (yil boshiga)¹

Hudud nomi	Jami aholi, ming kishi	Shu jumladan,			
		shahar aholisi		qishloq aholisi	
		soni, ming kishi	ulushi, %	soni, ming kishi	ulushi, %
Samarqand viloyati	4297,5	1570,6	36,5	2726,9	63,5
Samarqand sh.	595,8	595,8	100,0	0	0
Kattaqo'rg'on sh.	95,9	95,9	100,0	0	0
<i>tumanlar:</i>					
Oqdaryo	177,2	68,0	38,4	109,2	61,6
Bulung'ur	206,9	45,5	22,0	161,4	78,0
Jomboy	194,1	42,4	21,8	151,7	78,2
Ishtixon	282,2	75,4	26,7	206,8	73,3
Kattaqo'rg'on	299,8	56,0	18,7	243,8	81,3
Qo'shrabot	144,4	13,3	9,2	131,1	90,8
Narpay	231,6	67,8	29,3	163,8	70,7
Payariq	279,8	77,5	27,7	202,3	72,3
Pastdarg'om	392,1	99,7	25,4	292,4	74,6
Paxtachi	154,5	29,5	19,1	125,0	80,9
Samarqand	278,6	17,3	6,2	261,3	93,8
Nurobod	165,8	18,5	11,2	147,3	88,8
Urgut	572,6	240,2	41,9	332,4	58,1
Tayloq	226,2	27,8	12,3	198,4	87,7

2025-yil boshida viloyatda shahar aholisi soni 1570,6 ming kishini hamda (jami aholi sonidagi ulushi 36,5 %), qishloq aholisi soni esa 2726,9 kishini (63,5 %) tashkil etdi. Shu o'rinda, viloyatning hududiy birliklari kesimi bo'yicha ma'lumotlar tahlillariga ko'ra, joriy yilning 1 yanvar holatiga eng ko'p aholi soni Samarqand shahrida 595,8 ming kishi (viloyat aholisi sonidagi ulushi 13,6 %) va Pastdarg'om tumanida 392,1 ming kishi (9,1 %)ni, hamda eng kam aholi soni Kattaqo'rg'on shahrida 95,9 ming kishi (2,2 foiz)ni, Qo'shrabot tumani 144,4 ming kishi (3,3%)ni va Paxtachi tumanida 154,5 ming kishi (3,6 %)ni tashkil etmoqda (1-jadval).

Viloyat aholisining asosiy qismi qishloq joylarda yashashi, o'z navbatida hududlar mehnat bozori faoliyatini yanada takomillashtirish, mehnat bozori ehtiyojlarini va ishchi kuchi taklifini tadqiq etish zaruratini belgilaydi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

2-rasm. Samarqand viloyati shahar va qishloq aholisi dinamikasi, 2018-2025-yillar (yil boshiga)¹

So'nggi o'n yillikda Samarqand viloyati doimiy aholisida qishloq aholisi ulushi ortib borayotganligini ko'rish mumkin. Xususan, 2018-yilda shahar aholisi 36,9% ni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda ushbu ko'rsatkich 36,7% ni, 2025-yilga kelib esa 36,5% ni ko'rsatmoqda. Umumiy hisobda shahar aholisi ulushi so'nggi sakkiz yilda 1,5 foiz punktga kamaygan (2-rasm).

Samarqand viloyati hududiy bo'linmalari kesimida aholining eng yuqori o'sish sur'ati 2015-yil (1,7%), 2016-yil (1,7%) va 2022-yil (1,7%) larga to'g'ri keladi. Shu o'rinda, COVID-19 pandemiyasi ham aholini o'sish darajasiga o'z ta'sirini ko'rsatgan. 2021-yilda aholi o'sish sur'ati 1,2% ni yoki 22,3 ming kishini tashkil etgan.

Barcha viloyatlardagi kabi Samarqand viloyatida ham mehnatga layoqatli yoshdagi mehnatga layoqatli aholiga mehnatga layoqatli yoshdan katta va kichik yoshdagilar bosimi yildan yilga ortib bormoqda. Buni faqat ishsiz aholini zamonaviy kasblarga o'qitish, hududiy, milliy va xalqaro mehnat bozori ehtiyojlari uchun kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish kabi chora-tadbirlar asosida yumshatib borish mumkin, deb hisoblaymiz.

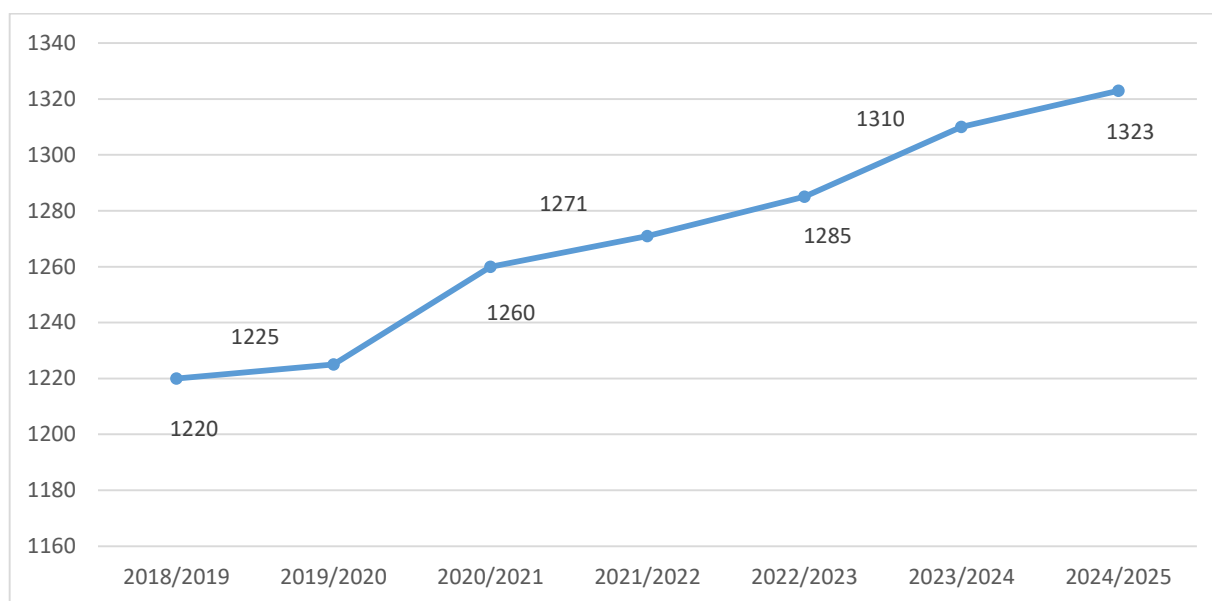
Respublika bo'yicha 2023/2024 o'quv yilida jami umumiy o'rta ta'lim maktablarini 405,9 ming nafar bitiruvchilar tamomlashdi. Shundan, 177,4 ming nafar (43,7%) bitiruvchilar mehnat bozoriga kasbsiz kirib kelishdi. Mamlakatda maktab bitiruvchilarining qariyb 45% i mehnat bozoriga hech qanday kasbsiz kirib kelishi ishsizlik va kambag'allik sari qadam deb hisoblash mumkin.

Ma'lumki, respublikamizda 728 ta professional ta'lim muassasalari, 332 ta kasb-hunar maktablari, 159 ta kollejlari, 237 ta texnikumlar faoliyat yuritmoqda hamda hududiy, milliy va xalqaro mehnat bozoriga zamonaviy ko'nikmalar va malakaga ega o'rta bo'g'in kadrlarni tayyorlash tizimi yo'lga qo'yilgan.

Samarqand viloyatida 2024/2025 o'quv yili boshida 1323 ta umumta'lim maktablari, 9 ta akademik litseylar, 12 ta kasb-hunar kollejlari, 37 ta kasb-hunar maktablari, 24 ta texnikumlar hamda 15 ta oliy ta'lim tashkilotlari faoliyat yuritishdi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

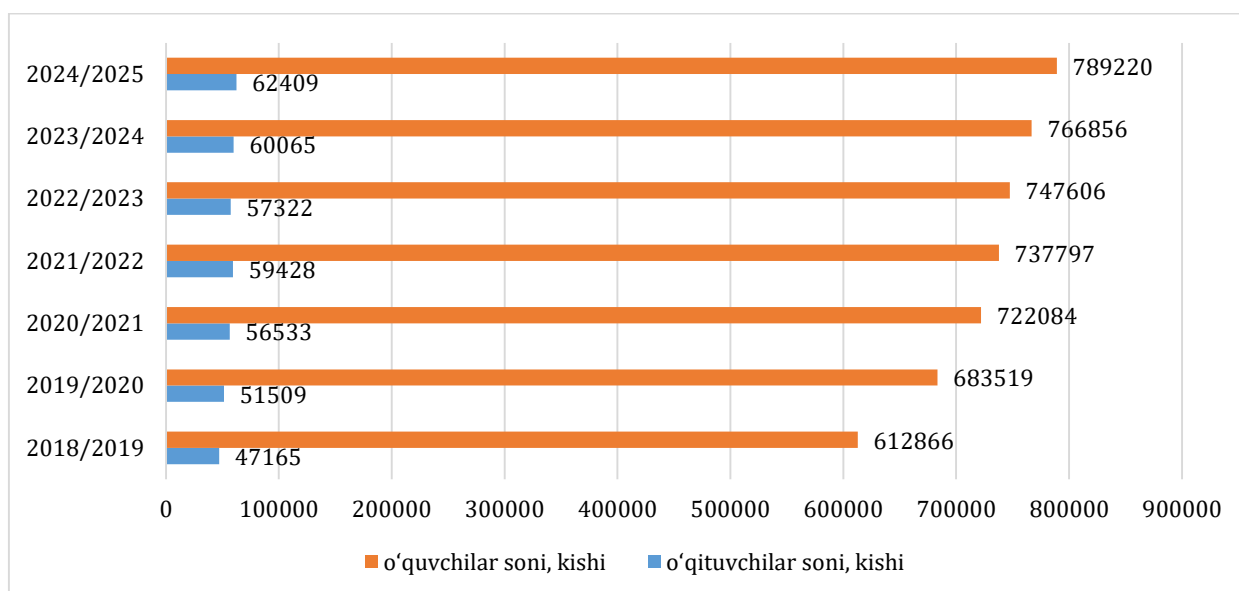
3-rasm ma'lumotlari shuni ko'rsatmoqdaki, 2018-2024-yillar davomida Samarqand viloyati umumta'lim maktablari soni o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, ayniqsa, 2020-2024-yillarda keskin o'sishga erishgan. 2019/2020 o'quv yilida umumta'lim maktablari soni 1225 tani tashkil etgan bo'lsa, 2020/2021 o'quv yilida ular soni 1260 ta (oldingi o'quv yiliga nisbatan 2,85% o'sish) ni, 2021/2022 o'quv yilida 1271 ta (oldingi o'quv yiliga nisbatan 0,87% o'sish)ni, 2022/2023 o'quv yilida esa 1285 ta (oldingi o'quv yiliga nisbatan 1,10% o'sish)ni, 2023/2024 o'quv yilida 1310 ta (oldingi o'quv yiliga nisbatan 1,94% o'sish)ni, 2024/2025 o'quv yilida 1323 ta (oldingi o'quv yiliga nisbatan 0,99% o'sish)ni tashkil etdi.

3-rasm. Samarqandviloyati umumta'lim maktablari soni, 2018-2024-yillar, o'quv yili boshiga, (kishi)¹

So'nggi besh yil mobaynida umumta'lim maktablari o'quvchilari va o'qituvchilari o'sish tendensiyasini ko'rsatdi, 2018/2019 o'quv yilida Samarqand viloyati umumta'lim maktablari o'qituvchilari 47165 nafarni, o'quvchilari 612866 nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2024/2025 o'quv yilida o'qituvchilar va o'quvchilar mos ravishda 62409 nafar (2018/2019 o'quv yiliga nisbatan qariyb 32,3%ga ortgan) va 789220 nafar (2018/2019 o'quv yiliga nisbatan qariyb 28,8%ga ortgan). Ushbu muddatda umumta'lim maktablari soni 8,4% ga ortganligini ko'rish mumkin (4-rasm).

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

**4-rasm. Samarqand viloyati umumta'lim maktablari
o'qituvchi va o'quvchilari soni, o'quv yili boshiga, (kishi)¹**

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasida professional ta'lim — "iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari va ustuvor vazifalarini, zamonaviy texnika va texnologik tendensiyalarni hisobga olib, mehnat bozoridagi kadrlarga bo'lgan real ehtiyoj, ish beruvchilarning takliflari hamda "Hayot davomida ta'lim olish" prinsipi asosida shaxslarning ta'lim olishiga mo'ljallangan".

Boshlang'ich professional ta'lim YuNESKO tashkiloti tomonidan qabul qilingan "Ta'limning xalqaro standart tasniflagichi" 3-darajasiga mos keluvchi ta'lim dasturlari hisoblanadi. Professional ta'lim esa ta'lim oluvchilarda ma'lum bir mutaxassislik va kasblar bo'yicha kasbiy kompetensiyalarni shakllantiradigan va rivojlantiradigan uzluksiz ta'lim tizimi hisoblanadi.

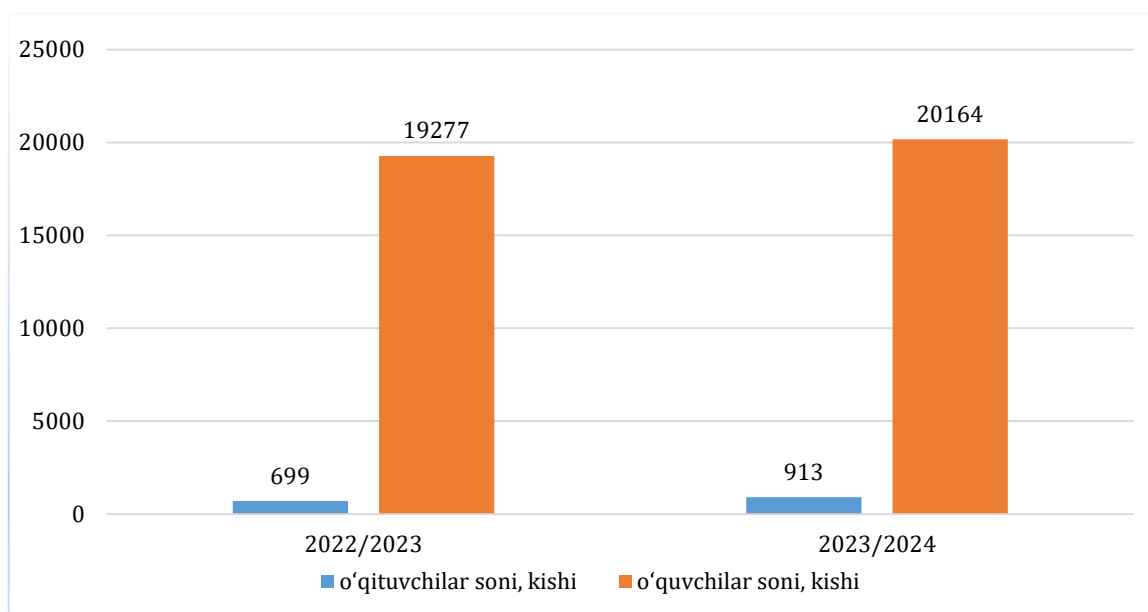
O'zbekiston Respublikasida 2021-2024-yillar davomida respublikadagi professional ta'lim muassasalariga jami 1141,4 ming nafardan ortiq o'quvchi-yoshlar hamda kasb-hunar egallash istagida bo'lgan katta yoshdagi fuqarolar o'qishga qabul qilindi.

Ma'lumki, texnikum — xalqaro tasniflagichning 5-darajasigacha mos keluvchi va oliy ta'lim tizimi bilan integratsiyalashgan ta'lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlaydigan hamda oliy ta'lim muassasalari huzurida faoliyat yuritadigan ta'lim muassasalaridir. Texnikum bitiruvchilari kelgusida oliy ta'lim muassasalarining tegishli yo'nalishlarida ta'limni davom ettirishini hisobga olgan holda tayyorlanadigan mutaxassisliklar ro'yxatini shakllantiradilar.

Samarqand viloyatida ham 2020/2021 o'quv yilidan boshlab 22 ta texnikum faoliyat yurita boshlagan bo'lsa, 2023/2024 o'quv yilida ular soni 24 taga yetdi.

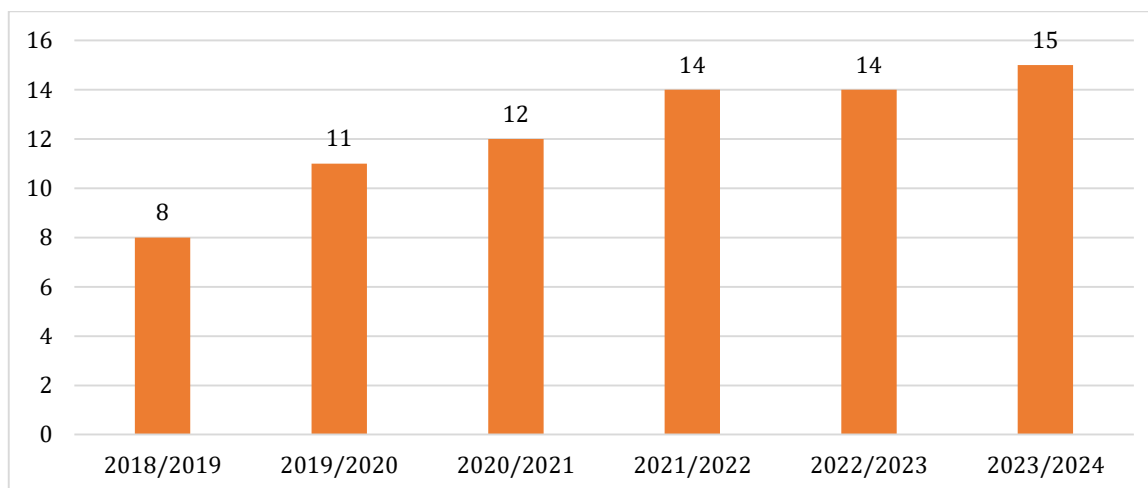
Ushbu texnikumlarda har yili 7000 nafardan ortiq o'quvchilar qabul qilingan bo'lsa, birgina 2020/2021 o'quv yilidan ushbu texnikumlarda jami 440 nafar o'qituvchilar faoliyat yuritgan bo'lsa, 2023/2024 o'quv yilida ular soni 913 nafarga yetgan. Buni soni muntazam ortib borayotgan o'quvchilar bilan izohlash mumkin (5-rasm).

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

2.5-rasm. Samarqand viloyati texnikumlari o'qituvchi va o'quvchilari soni, o'quv yili boshiga. (kishi)¹

So'nggi yillarda mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlariga hamda xalqaro standartlar talablariga mos keladigan, milliy malaka tizimi uchun muhim bo'g'in hisoblangan, zamonaviy oliy ta'lim tizimini yaratish bo'yicha hukumat oldida katta vazifalar qo'yilgan. Ayniqsa, hududlarda yangi oliy ta'lim muassasalarining tashkil etilishi, kadrlar tayyorlashning zamonaviy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari hamda sirtqi va kechki bo'limlarning ochilishi, oliy ta'lim muassasalariga qabul kvotalarining oshirilishi mazkur yo'nalishdagi muhim islohotlar hisoblanadi.

6-rasm. Samarqand viloyati oliy ta'lim tashkilotlari soni, yil boshiga nisbatan, (birlilik)²

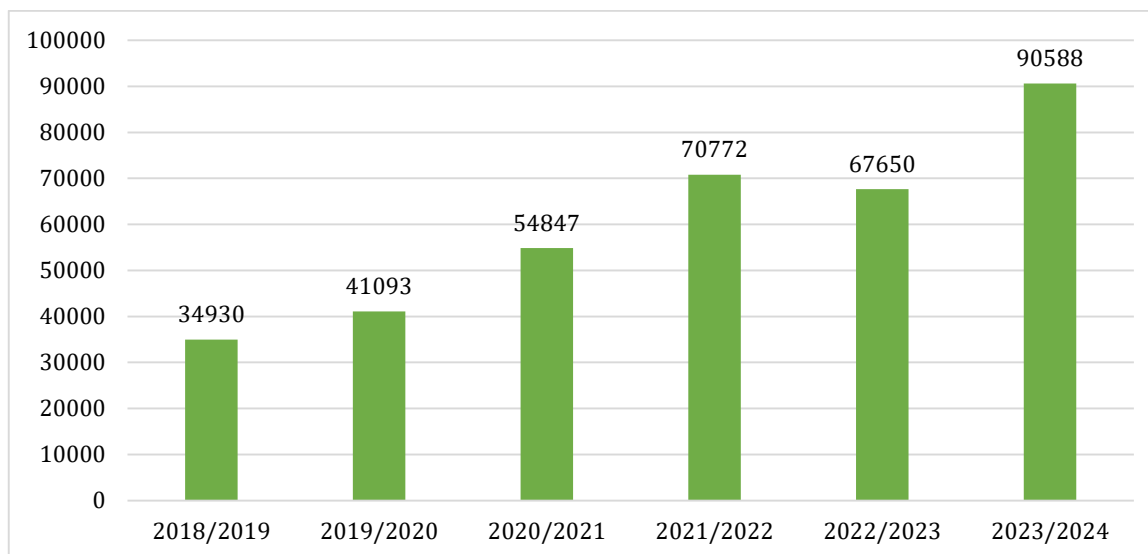
2023/2024 o'quv yilida mamlakatimizda oliy ta'lim muassasalari soni 219 taga yetdi va ularda bir milliondan ortiq talabalar tahsil olishmoqda.

Samarqand viloyatining o'zida 2023/2024 o'quv yilida 15 ta oliy ta'lim muassasalari mavjud bo'lib, ularda 90588 nafar talaba tahsil olmoqda.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

² O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

Viloyatda 2018-2019-yillarda 8 ta oliy ta'lim muassasalari faoliyat ko'rsatgan. 2019/2020 o'quv yilida ular soni 11 tani tashkil etgan bo'lsa, 2021/2022 o'quv yilida ular soni 14 taga yetgan (6-rasm).

7-rasm. Samarqand viloyati talabalar soni. (kishi)¹

Samarqand viloyati oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar soni 2018/2019 o'quv yilida 34930 nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2019/2020 o'quv yili ular soni 41093 nafarni tashkil etdi.

Asosiy o'sish sur'ati 2021/2022 o'quv yilidan kuzatilgan bo'lib, shu yili 2020/2021 o'quv yiliga nisbatan 15925 nafar (29,03 %) ga ortgan bo'lsa, 2022/2023 o'quv yilida oldingi o'quv yiliga nisbatan 3122 nafar (4,41%)ga kamaygan, 2023/2024 o'quv yilida 2018/2019 o'quv yiliga nisbatan 55658 nafar (2,6 martaga)ga ko'p talabalar tahsil ola boshlashdi (7-rasm).

Milliy malaka tizimi talablariga mos kadrlar tayyorlashda O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni dasturul amal bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga mehnatga layoqatli aholiga ularning mehnat faolligidan to'la foydalanish, ishchi kuchi sifatini oshirish, ishga joylashtirishga muhtoj shaxslarni xalqaro tajriba asosida kasbga tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini kengaytirish uchun sharoitlar yaratish maqsadida milliy malakalar tizimi ishlab chiqildi. Milliy malakalar tizimining asosiy maqsadlaridan biri fuqarolarning mehnat salohiyatidan to'la foydalanish uchun imkoniyatlar yaratishga yo'naltirilgan huquqiy, institutsional va infratuzilmaviy mexanizmlarni, jumladan, butun umr davomida ta'lim, malaka oshirish va qayta tayyorlashdan o'tish ko'rinishida shakllantirish, va shu asosda mehnat bozori va ta'lim tizimining amal qilishi va samarali o'zaro ta'sirini ta'minlashdir.

Ma'lumki, bugungi shiddat bilan rivojlanib borayotgan asrimizda yoshlarni har tomonlama puxta bilim egallashi, zamonaviy kasb-hunar sirlarini chuqur o'rganis'hi dolzarb ahamiyatga ega. Bu esa iqtisodiyot tarmoqlariga malakali kadrlar yetishtirib beruvchi muassasalar oldiga ham muhim vazifalarni qo'yadi. Zamonaviy kasb-hunarga ega yoshlar mamlakat iqtisodiyotining muhim tayanchi hisoblanadi. Zero, hududiy, milliy va xalqaro mehnat bozoriga munosib, zamonaviy kasb egalarini tayyorlash bugungi kunda ustuvor vazifalardan sanaladi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi ma'lumoti asosida muallif ishlanmasi

Xulosa va takliflar. O'zbekistonning demografik rivoji, aholi sonining o'sishi, shuningdek, mehnat bozori va ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatni tahlil qiladi. 2022-yilda O'zbekistonda 2,7 million kishi doimiy bandlikda ishlagan, 4 milliondan ortiq aholi esa mavsumiy mehnatga jalb qilingan. Demografik o'tishning uchinchi bosqichida tug'ilish darajasi va o'lim ko'rsatkichi pastligi kuzatilmoqda, bu esa aholi tarkibining yoshi kattalashishini ko'rsatadi.

Samarqand viloyati aholisi 2025-yil boshida 4,3 million kishiga yetgan, viloyatning eng ko'p aholisi Samarqand va Pastdarg'om tumanlarida yashaydi. Samarqand viloyatida qishloq aholisi ulushi oshib bormoqda, va mehnat bozori ehtiyojlarini qondirish uchun mehnat resurslarini chuqur o'rganish zarur.

Viloyatda ta'lim tizimi ham rivojlanmoqda, umumta'lim maktablari soni o'smoqda va o'quvchilar bilan birga o'qituvchilar soni ham oshgan. Shuningdek, professional ta'lim tizimi ham rivojlanib, kasb-hunar ta'limi muassasalari va oliy ta'limga integratsiyalashgan dasturlar mavjud. 2023-2024-yillarda bitiruvchilarining katta qismi mehnat bozoriga kasbsiz kirib kelishi, ishsizlik va kambag'allik muammolariga olib kelishi mumkin.

Shu bilan birga, Samarqand viloyatida ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi va xizmatlar sohasidagi istiqbollarni rivojlantirish, aholi turmush darajasi va salomatligini yaxshilashga qaratilgan strategiyalar amalga oshirilmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Arabov X. Samarqand viloyatining iqtisodiy o'sishi, sanoat va qishloq xo'jaligi sektorlari va innovatsion texnologiyalar joriy etilishi. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashri. 2022-y.
2. Nasimov R. Demografik o'zgarishlar va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri, mehnat bozoridagi muammolar va imkoniyatlar. Toshkent: O'zbekiston ilmiy akademiyasi nashri. 2021-y.
3. Islomov A. Samarqand viloyatining iqtisodiy rivojlanishi: mintaqaviy rivojlanish strategiyalari, resurslarni boshqarish va ijtimoiy barqarorlik. Samarqand: Samarqand iqtisodiyot instituti nashri. 2023-y.
4. Sh.To'laganov. Dunyo demografik muammolar bilan to'qnash keldi(mi?) // Manba: <https://azon.uz/content/views/dunyo-demografik-muammolar-bilan-to'qnash> (2022-yil 13-may)
5. B.Umurzakov. Ijtimoiy hayot va demografik bosimlar // Manba: <https://xs.uz/uzkr/post/izhtimoiy-hayot-va-demografik-bosimlar> (2018-yil 19-dekabr)
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat statistika agentligi. www.stat.uz

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).